

הארמון הממלכתי של שופטי בג"צ¹

קרן של אור נראתה לעיני לפני מספר שבועות, כאשר החליט בג"צ להימנע מדיון בבקשה לאסור על ממשלת ישראל לנקוט ב"סיכול ממוקד". אבל, הקרן כבתה למשמע ההחלטה של בג"צ, שניתנה בסוף השבוע שעבר, לחייב את הפרקליטות להשיב על עתירות שהוגשו נגד מדיניות החיסולים של ישראל, במקום לסלקן על הסף. החלטה זו מעוררת חשש שבג"צ מתכוון להמשיך בתלם, שחרש נשיאו, להכפיף את כל רשויות הממשל לבג"צ, לרבות בנושאים ש"אינם שפיטים" במדינות דמוקרטיות רבות. נכונותם של שופטי בג"צ לבטל חוקים לשאת באחריות לנושאים ביטחוניים מערערת את האיזון הנכון בממשל הדמוקרטי, שבו הנושאים באחריות לחקיקה ולביטחון משלמים על כישלונותיהם במשרותיהם ביום הבחירות (בהיותם חברי כנסת) בהצבעת אי אימון (המפילה את הממשלה) או בהדחה מתפקיד (של מפקד בצבא). השופטים הם בוודאי בכירי העם, אך הם לא נבחרו, ואין הבכירים רשאים להסיג את גבולם של הנבחרים.

שליטת הרשות השופטת על הרשות המחוקקת נעשתה ע"י מהפכה המכונה "המהפכה החוקתית". אבן היסוד למהפכה הונחה בחוק היסוד על כבוד האדם וחירותו. האבן, אמנם הונחה ע"י חברי הכנסת לתפארת ספר החוקים ללא כוונת מכוון למבנה שייבנה עליו ע"י שופטי ישראל. אבל, משהונחה האבן וזנחה ע"י בנאי הרשות המחוקקת, לא נותר להם אלא לפקוח יום אחד את עיניהם ולגלות את הארמון המפואר, רב האולמות והחדרים, שנבנה על אותה אבן: אולם לזכויות אדם וחדר לכבודו; אולם לחופש העיסוק וחדר להגנה על זכות הקניין; אולם רחב ידיים לשוויון זכויות, שבכל פינה בו מסתופפים אנשים שונים בעלי לאומים ודתות שונים, זוגות, שנישאו כדת משה וישראל או על פי דיני האיסלאם והנצרות, וזוגות מכל המינים ומאותם המינים, שכרתו ברית נישואין ע"י התנהגותם או בחתימתם על חוזה ערוך על ידי עורך דין. עוד מסתופפים באולם זה חרדים, חילוניים ושומרי מסורת; חברי הישוב קציר נמצאים שם ובני משפחת קעדאן; אנשי ההתיישבות היהודית, תורמי המגבית וקוני אגרות הבונדס, שמימנו את ההתיישבות, מציצים מפינתם בתושבי טירה וטייבה, ערה וערערה המועמדים, מכוח פסיקת בג"צ בעניין קעדאן, להתיישבות ולחברות במושבים, בקבוצים ובמצפים הממוקמים בגלבו, בעמק יזרעאל ובגליל, בחניתה ויראון, בנהלל ובעין חרוד.

מעל כולם נשקפת תקרה מפוארת רחבת ידיים, שזכתה לשבחי הארכיטקטים, שישבו באוניברסיטאות של ארצות הברית, לפני שמעשי ידיהם קרסו ביום הנורא של 11.9.01, ועליה מתנוססות

¹ פורסם בידעות אחרונות תחת הכותרת "הארמון הממלכתי של בג"צ".

כתובות מעוטרת בעיטורים נאים מספר "בראשית" על האדם שנברא בצלם אלוהים" ומספר החוקים על "ההכרה בערך האדם, בקדושת חייו ובהיותו בן-חורין".

ממרפסת רחבת ידיים הממוקמת מתחת לתקרה משקיפים מעל שופטי בית המשפט העליון, והם מווסתים בהערותיהם ובהחלטותיהם את המהלכים בין האולם והחדרים ומחזירים לשורה את כל מי שמנסה לסטות ממנה, בין אם הוא איש רב פעלים במסדרונות השלטון ובין אם הוא חבר כנסת המחזיק בעט המחוקק בידו. כך פועלת ורוחשת כל הקלחת, שלעתים היא רוגעת ולעתים רותחת, מתחת לעינם הצופייה של שופטיו.

הפעילות הזו היא מרתקת. בקושי יש לשופט זמן לנסות להשקיף ממקום מושבו במרפסת אל הנופים המשתרעים מסביב לארמון. בעשותו כן, הוא מתקשה לראות. התריסים המוגפים מקשים עליו את הראיה. הוא צריך להתאמץ, ולפעמים הוא אמנם מתאמץ, להרים את הרף כדי לראות שהנוף איננו כה רגוע ומחויץ לארמון זורמים החיים בשטפם ומאיימים גם על השלווה השורה בארמון מתחת לכנפי הפסיקה של בית המשפט העליון, אם אך ייפתח השער בפניהם.

בארמון שוררת אידיליה. היא כמעט ואיננה מושפעת מסערת הרוחות המתרגשת בחברה החיה מחוץ לארמון ואף לא ממלחמת הדמים המתנהלת בין ישראל לאויביה. אבל, הנמצא מחוץ לארמון, היודע ש"לא כל העולם משפט", תמה מתי יעזו השליטים האחרים, רפי הידיים, הנושאים בכתר החקיקה ובעטרת העשייה, לומר "עד כאן" לשופטים מסיגי גבולם, כדי למנוע את הסיכון שחזה בזמנו מונטסקייה: "אין חירות במקום שמשטר השיפוט אינו נפרד משלטון החקיקה וההוצאה לפועל".

הסגת הגבול הנעשית ע"י בג"צ, בנטלו על עצמו את הסמכות להחליט בכל נושא, מכניסה אותו למילכוד. החלטת בג"צ לקבל את העתירות נגד החיסולים הממוקדים תהיה בלתי מתקבלת על הדעת מסיבות ברורות (שאינן משפטיות). דחיית העתירות תתפרש כמתן לגיטימציה של בג"צ לסיכול הממוקד. לגיטימציה כזו איננה מתקבלת על הדעת מבחינה משפטית אם כי היא ראויה, נכונה וצודקת במלחמה בין העמים. השופטים לא נבחרו להבטיח את ביטחוננו. הם לא יתנו את הדין על התממשות הסיכון הקטלני בגלל התערבותם בהחלטות צה"ל. לכן, לא שיקול דעתם אמור להכריע בנכונות הדרך להסרתו.

השיטה הנוכחית טומנת בחובה גם סיכון למעמדו של בג"צ בחברה הישראלית. אילו רצינו בשופטים שיקבעו את בטחון המדינה, היה כל אחד מאתנו עושה מאמץ לבחירת שופטים בעלי דעות ביטחוניות קרובות לדעותיו ומערכת המשפט היתה הופכת למערכת פוליטית נוספת. כדי למנוע סיכון כזה, ראוי שהפרקליטות תטען מיד בפני בג"צ שנושא העתירה איננו שפיט, בתקווה (גם אם היא קלושה) שבג"צ יתעשת ויחליט לסלק את העתירות ללא דיון בהן. אנו זקוקים לחכמת בג"צ שתרחיק אותו המלכודת ולא לפקחותו שתתרץ את כניסתו לתוכה ותחפש דרך להיחלץ ממנה.